

Prijatelj.

Povesf. — Spisala M A R A.

IX.

Onega dne, ko je odpotoval Gastone, ni imela Alma nikjer miru. Vse jo je spominjalo brata. Kamorkoli je pogledala, povsod — tako se ji je zdelo — nekaj manjka. Signorina Elvira jo je tolažila. Obljubovala ji to in ono — ali Alme vseeno ni moglo nič utolažiti. Še manj jo je kaj zanimalo, kakor samo govor o dobrem bratcu. Vsake malenkosti se je domislila, vsako besedo si priklicala v spomin, ki jo je kdaj govoril. Neštetokrat je že pogledala na klopico, kjer je imel grofič navado ponavljati svojo nalogo. Toda danes ga ni bilo nikjer. Hudo je bilo Almi pri srcu. Otožne misli so se ji vrstile... Kaj, ako ne bo Gastone marljiv; kaj — o moj Bog — ako zaide med hudobne tovariše? Alma se je stresla ob tej misli. Moj Bog! In dvignila je vročo molitvico k angelu varihu za brata.

„Toli otožna Alma? To ne sme biti,“ jo nenadno nagovori dobra Elvira, ko vidi grofičino žalost.

„Ah, Signorina — —,“ vzdahne Alma.

„Tiho, tiho,“ tolaži Elvira — „Gastone bo ostal priden, kjerkoli bo. Saj je dobro znana njegova vstrajnost.“ Ni še gospodična izgovorila zadnje besede, kar priteče Santina, da pokloni Almi malo veverico. Oče vrtnar je bil živalco pred časom ujel na lovu, in sedaj jo donaša Santina grofični v dar. Veselila se je Alma kratkočasne živalce in naprosila Elviro, naj odnese veverico na hodnik, tik njene sobe. Elvira odide, Alma pa veli Santini sest. Prisede sama na vrtno klopico.

„Santina“ — začne Alma — „bridko občutim bratovo izgubo.“

„Le pomirite se, dobra grofična,“ dé Santina prijazno. „Grofič bo povsod in vedno tak, kakršen je bil doma. Predobro je vzgojen, da bi kdaj zapustil prava pota ter krenil na krive steze.“

„O, da bi se vresničile tvoje besede!“ — dé Alma, in solze se ji uderó po licih.

„Upajmo“ — odvrne Santina — „Alfonso pozna predobro grofiča in vendar ni mogel drugega o njem izreči, nego ravno to, kar sem sama sedaj povedala.“

„Gotovo je tudi Alfonsu dolg čas? Toda on ima dovolj posla s knjigami in pa o prostem času na vrtu. Ali meni, meni ne bo obstati!“

„Še vedeli ne boste, kdaj preteče leto. Pride naglo in ravnotako naglo tudi preide“ — reče Santina.

„Santa!“

„Želite, grofična?“

„Santa — ali ne bi li hotela semintja priti k meni, da se kaj pogovoriva?“

„Grofična! Vaša želja je meni povelje. Toda imam pomisleke.“

„Katere?“

„Ne morem si misliti, da bi mogla z vami zaupno občevati. Sem vendarle hči preprostega vrtnarja“ — reče ponižno Santina.

„Pa plemenitega mišljenja,“ dostavi hitro Alma in nadaljuje: „O tem sem že govorila z groficom. Večjega veselja ji nisem mogla napraviti, kakor je to, da postane Gastonovega prijatelja sestra — moja tovarišica.“

„Hvala — najvdanejša zahvala, gospodična,“ reče Santina, in solza radosti se ji zasveti v očesu.

„Vedi — draga Santina, da mi je ljubše občevati s preprosto deklico, kakor z bogato, a morda prevzetno plemenitašico!“

Dan je potekal. Spoprijaznili sta se grofici in Santa. Alma je komaj pričakovala, kdaj se vrneti grofica in grof, da povesta mnogo novega o nepozabnem Gastonu. A ona je tudi čakala, da odkrije dobri mamici novo vez, vez prijateljstva s preprosto vrtnarjevo hčerko.

X.

Poglejmo, kako se je učil Gastone! — V mestu, kamor je prišel grofič, da nadaljuje svoje študije — v tem mestu je bilo dokaj prijetno. Radi Gastonovega plemenitega rodu in radi lepih čednosti osvojil si je grofič kaj kmalu srca vseh svojih součencev. Bil je izmed najvestnejših v izvrševanju svojih dolžnosti. Kaj veselo so mu potekala leta. Kmalu je nastopilo poslednje njegovega učenja. Vztrajal je grofič junaško ob vsaki izkušnji. Veselil se je vsakoletnih počitnic v villi de Fiori pri skrbnem očetu in blagi materi-grofici. Njegova prijateljska vez z Alfonsom je še vedno trajala. Združevala jo je trdna vez srčne edinosti. Tudi Alma je bila Santini naklonjena kakor sestra sestri. Toda — — — Poglejmo, kaj je prinesel čas!

Gastone je dovršil študije srednjih šol z izvrstnim uspehom. Prišel je zopet čas veselih počitnic. Grofič se jih je veselil v domačem krogu. Dobri Alfonso, ki je imel tudi že zrelostni izpit, se je shajal z grofičem malone slednji dan. Skupno sta se pogovarjala o prihodnosti; skupno prirejala izlete, večkrat se srečala na stezici do gozdne kapelice. Nekega dne — bilo je že proti koncu počitnic — povabi zopet Gastone Alfonsa na kratek pogovor. Sluga jima prinese nekaj knjig na vrt. Ko površno pregledata najvažnejše, položi grofič Alfonsu roko na ramo in reče: „Alfons, ti si se torej že odločil?“

„Da“ — odvrne ta kratko, a odločno.

„In nimaš nikakih pomislekov?“ vpraša dalje Gastone.

„Nikakih!“ — odvrne Alfonso ravnotako odločno kakor poprej.

„Tudi roditelja ti ne stavita nobenih ovir. In ti si skoraj rojen za to, veš Alfons. Rojen si za to in mislim, da boš tudi srečen v stanu, ki zanj čutiš poklic.“

„Srečen ne“ — odvrne Alfons mirno — „Gastone, ne iščem sreče v svetu, dasi je velik in lep. Ne iščem je — sreče mi svet ne more dati, ker je sam nima. Toda zadovoljen, upam, bom, in zadovoljnost, veš — kakor pravi pregovor — je polovica srečnega življenja!“

„Verjamem,“ dé grofič poltiho in po kratkem pomiselku dostavi: „Vendar, Alfonso, tudi v svojem bodočem stanu mi ostaneš veren prijatelj, ni res?“

„Gastone — spominjal se bom slednji dan srečnih uric, katere sem preživel v tvoji družbi.“

„Kako drage so mi tvoje besede, Alfonso! Nadejam se, da ostaneš mož-beseda, ker poznam tvoj značaj. Samo eno prošnjo imam še do tebe.“

„Katero, Gastone?“

„Pojdeš v mesto P. nadaljevat študije, ni res? Slišal sem že to — mama mi je pravila, in glej: Alfonso — to je kakor nalašč! — Jaz останem, ti prideš — skupaj bova, in večkrat se obiščeva, ako mi boš dovolil.“

„Je li to tvoja prošnja?“ vpraša rahlo Alfonso.

„Je“ — odvrne grofič.

„Nič lažjega. Kadarkoli boš prost, lahko prideš. Bolje gotovo zate v moji družbi, nego v kateri drugi.“

„Zakaj misliš tako?“ odvrne grofič, „mar meni, da se dam zapeljati tako hitro; saj nisem več otrok.“

„Otrok nisi več, in hiteti v slabem tudi ni treba; saj se počasi daleč pride.“

„Pametno govoriš, prijatelj“ — reče Gastone. „Bog ve, kaj me še čaka? Šole so polne brezvernih in hudobnih tovarišev. Obljubim ti, ogibal se jih bom — izvun šole — kolikor mogoče.“

„Zapiši si besede, katere si ravnokar izgovoril, v srce, in spominjaj se kraja, kjer si jih govoril in komu si jih govoril. Veš, grofič, pripravljen sem storiti zate vse; tudi življenje žrtvovati, ako bi bilo treba.“

„Hvala, Alfonso!“ reče grofič!

Pa sta obmolknila. Vsak se je zamislil v srečno preteklost, na srečno otročjo dobo. Gastone se je spomnil tihega jezercja, čepice in Alfonsa — in ta spomin so vnovič potrdile prijateljeve besede.

Naposled pretрга grofič molk in reče: „Alfons, poznam tvoje blago srce in plemenito misel; poznam te in čitam iz dna tvoje duše besede, katere si izgovoril. Zato te prosim, kadarkoli boš zapazil kaj nelepega na meni, pravočasno me opozori na napake, da ne zaidem in pa — moli, prijatelj, zame.“

„Gastone! Nadaljeval bom, kar sem že začel,“ odvrne prijatelj.

Zmračilo se je. Prijatelja sta se ločila. Zamišljeno sta korakala vsak po svoji stezici do doma — resno premišljeva je, kam ju utegne zanesti val bodočnosti.

XI.

Teden po tem dogovoru sta odpotovala grofič in Alfons v mesto P. Gastone se je vpisal na vseučilišče; Alfons pa je vstopil v semenišče. Prijateljsko sta obiskovala drugdrugega, opominjala se, skupno tudi razveseljevala. Poročala sta drugdrugemu domače novice — in tako jima je potekal mesec za mesecem. Toda ni prešlo še pol leta, ko obišče nekega popoldne Alfonso grofiča. Gastone je ravno sedel za mizo z nekim tovarišem

ko vstopi Alfonso. Po kratkem — vendar prisrčnem — pozdravu povabi grofič prijatelja, naj prisede, da se kaj pogovorita. „Dolgo te že ni bilo, prijatelj, dolgo“ — začne grofič „kje si bil toliko časa? Ne pomnim skoro več, kdaj sem te zadnjikrat videl, in ako bi te ne bilo še nekaj časa,“ dostavi smeje se Gastone, „bi bil skoro pozabil, kako izgledaš.“

„Prijatelj!“ — odvrne hladno vrtnarjev sin.

„Alfonso, nikar ne jemlji mojih besed toli resno,“ reče grofič nemirno, „saj veš, da ne morem izlepa pozabiti onega, s katerim sem preživel najlepšo dobo življenja, kaj meniš, Alberto“ — nadaljuje Gastone ter boječe pogleda tovariša. „Kaj meniš, se li more pozabiti tako kmalu najlepša doba mladih let?“ — „Mislim, da ne,“ odgovori Alberto malomarno.

„Pustiva to, grofič“ — reče Alfonso „nisem došel, da bi si kaj očitala. Prišel sem le, da to prijateljsko obiščem in izpregovorim s teboj resno besedo. Za take-le malenkosti, Gastone, ni časa. Ali — kaj vidim? Ti čas imaš — saj igraš.“

„Ne žali se, prijatelj! Česa ni nikdar dovolj. To je samo za izprembo, ni res, Alberto?“

„Za izpremembo,“ dé Alfonso in ponovi: „Za izpremembo — no tudi mogoče.“

„Mogoče?“ odvrne užaljeno grofič. „Res je, ne samo mogoče. Meniš li, da sem neodkristosrčen?“

Preden more Alfonso kaj odgovoriti, vstane naglo Alberto, da odide. Toda grofič ga poprosi, naj še ostane. Alberto je bil v vidni zadregi — menda mu je vest nekaj očitala. Zato reče naglo: „Gastone! Danes ne morem več ostati. Ob določeni uri moram biti v družbi tovarišev. Pričakujejo me, da se dogovorimo o včerajšnjem načrtu in ga izpopolnimo ali docela premenimo, ako bo treba. In ti, kakor vidim, si dobil starega prijatelja, ki te že dolgo ni videl,“ pristavi tovariš zbadljivo — „torej se ne spodobi, da bi motil vajn pogovor.“

Te besede so bile Alfonsu naravnost pomisli. Grofič ni hotel pridrževati tovariša, zato se je ta naglo poslovil od obeh ter naglo odšel. Ko je bil zunaj, si je oddahnil, rekoč: „Ako bo s tem vragom občeval, mu zavijem vrat! Toda jaz mu še povem... Hlini se mi prijatelja, toda“ — zažuga s pestjo, neteč jezo v maščevalnem srcu — „ali, rečem ti: tvoj prijatelj bom samo jaz in nihče drugi. Taka dva, kakor oni in jaz, ne greva skupaj! Tako ali tako, samo na dva kraja ne!“ zagrozi Alberto ter se naglo poizgubi med množico, ki je drvila po ulici. Tudi Alberto je hitel mednjo, kakor bi se mu nekat mudilo.

Grofič in Alfonso sta ostala sama.

Končno Alfonso izpregovori: „Gastone, dolgo te nisem videl. Vendar si zadnjič obljubil, da prideš k meni. Toda čakal sem te zaman.“

„Dragi Alfonso, verjemi, nisem imel toliko časa, da bi te bil obiskal,“ se izgovori Gastone.

„Nikdar?“ povzame prijatelj „Nikdar, odkar se bratiš s tem volkom.“

„Kakšen volk? Miruj!“ zapove grofič. „Moj součenec je in — drugega nič!“

„Nič?“ —

„Nikar se ne pričakajva, Alfonso, prijatelja sva. Gotovo ti je hudo, ker sem ti ga pozabil predstaviti. Toda veruj mi, oni trenotek, ko si vstopil, ker se te nisem nadejal, sem osupnil in pozabil, kar bi bil moral storiti.“

„Veseli me, da je tako,“ odvrne Alfonso mrzlo, a odkrito. „Kaj ne bi bil pozabil, ko si bil tako v igro zamišljen?“

Prijatelj, gotovo meniš, da ti kaj prikrivam. Znabiti misliš o onem načrtu, katerega je omenil Alberto. Nisem s tem v nikaki zvezi. Le to vem, dobrega ne bo iz tega. Kakor sem izvedel od strani, mala demonstracija radi nekega krivičnega ravnanja. Drugega nič. Samo ne vedo, kdaj bi začeli s tem direndajem. Vidiš, to je vse.“

„In s takimi se bratiš ti? To vse tebi nič ni?“ vpraša strogo Alfonso.

„Seveda nič, ker mi ne pristojta, da bi se kričanja udeležil. Bratim se z njimi ne preveč. Rekel sem ti že prej, da mi je samo součenec in — drugega nič,“ reče nejevoljno Gastone.

„Nič? Visokorodni gospod grofič?“

„Oho, Alfonso, ‚visokorodni gospod grofič‘, — zakaj me tako nazivlješ? Ali nisva več stara prijatelja?“

„Bila sva,“ odvrne Alfonso „toda sedaj je pretrgana najina vez.“

„Zakaj?“

„Ker imaš tega volka za prijatelja! Z njim, kakor vidim, jaz ne bi mogel občevati.“

„Ali, Alfonso, Alberto mi ni nikak prijatelj. Daj si vendar dopovedati!“

„Vem, da ne! Prijatelj ti ne more biti tak volk, kakor je ta.“

„Skoro imaš prav.“

„Ne skoro, ampak res je, in popolnoma prav imam,“ odgovori Alfonso — in po kratkem molku dostavi: „To je oni grdi zapeljivec! Prvikrat v življenju sem ga videl; ne daj Bog, da ga še kdaj.“

„Zapeljivec?“

„Da, nič manj nego to. Priča ti je igra. Moje besede so istinite.“

„Ali igrala sva samo za zabavo, Alfonso!“

„Za denar. Za zabavo bi bil lahko enkrat prišel k meni — toda“ —

„Toda?“

„Vest ti očita, zato se me ogiblješ. Sem pa tudi danes nenadoma vstopil, da se osebno prepričam o tem, kar sem izvedel.“

„Kaj si izvedel in od koga?“ — vpraša hlastno Gastone.

„Tu imaš, da boš vedel, kaj in od koga,“ odvrne nejevoljno pa odpre zapisnik, iz njega pa izvleče pisemce in ga vrže na mizico.

Gastone prebledi.

„Komu je namenjen ta listek?“ vpraša grofič.

„Prečitaj naslov in se prepričaj, ako se ti zdim premalo verodostojen.“

Gastone odpre pisemce in čita:

„Moj dobri gospod Alfonso!

Izvedela sem, da je Gastone zašel zahajati v slabo tovaršijo. Prosim Vas, ker je opustil posete pri Vas — storite korak do njega, dokler je še čas, da ne zaide moj dobri sinko. Tudi sporočite mi, kako ste opravili! Hvaležna Vam bo vedno grofica V. de Fiori.“

„Mama je napačno poučena o meni, Albertu in o igri. To jo je potrla. Boji se zame,“ vzdahne grofič.

„Boji se, ker te ljubi. Denar priča, da nisi igral za izpremembo. Ako boš nadaljeval s tem človekom, rečem ti, dobrega ne bo nič.“

„Toda, prišel je k meni le malokdaj. In rečem ti odkrito — nikakor nisem nanj navezan.“

„Tem manj občuj ž njim! Njemu je ponajveč le za tvoj denar. On je občeznan igravec med tovariši, in njemu ni nikdar dovolj. Lopev je. Bolje bi mu pristojalo, da je član prisilne delavnice nego vseučilišča. In s takim se bratiš! Ah, Gastone!“

„Prijatelj! Danes — in nikdar več! Verjemi mi, takoj napišem mami pismo. Odpuščanja jo prosim, kakor prosim tudi tebe, da mi odpustiš. Pričnem zopet, kakor sem bil vaju nekdam.“

„Nimam ti kaj odpuščati, dragi prijatelj!“ reče Alfonso. „Storil sem le svojo dolžnost in imel sem pri vsem tem najboljši namen. Opozoril sem te pravočasno na nevarnost, ker si mi nekoč sam tako velel.“

„Prav si storil, prijatelj“ — reče grofič hvaležno. Na misel mu je prišlo popoldne, ko sta sedela na vrtu pri knjigah. Domislil se je grofič obljuje, da si ostaneta zvesta in prava prijatelja. Kdo bi bil mislil oni večer, da bo treba koga kmalu opominjati — da se bo tako nenadno pritihtopil zapeliv tovariš s sladkimi besedami in strupenim jezikom. Sram, res sram je bilo grofiča pred prijateljem. Obljubil mu je še enkrat, da se bo ogibal Alberta. Potem sta se poslovila.

Naslednji dan je našla grofica v domačem pisemskem nabiralniku dva lista, ki sta ji izvabila solze radosti in jo popolno utolažila. Iskrena molitev se je dvignila iz njenega plemenitega srca za oba mladeniča, ki sta se istinito iskreno ljubila.

Tam v dalji . . .

Tam v dalji, tam v jasni daljavi
vrhovi v nebo kipé!
in v zarji se zlati bliščijo —
a v dolu tu mège leže.

Tam v dalji, tam v jasni daljavi
vasica mi rojstna leži;
z zelenjem in cvetjem jo skoro
vesela pomlad okrasí.

Oj, koliko srčec tam misli
na mé, ki v tujini živim;
tja k znancem in bratcem iz tujstva
sam Bog ve — kako koprnim . . .

Taras Vasiljev.

